

Birt Theodor, *Von Homer bis Sokrates, Ein Buch über die alten Griechen*,² Leipzig, 1921, Verlag Quelle und Meyer. Str. 469, tabl. 8.

Jak każda próba odtwarzania przeszłości jest i praca Birta interpretacją zdarzeń, ale interpretacją, opartą na dokładnej znajomości psychiki starożytnych Greków, tak, że treść książki tchnie sugestją rzeczywistości. Znakomite pióro marburskiego badacza wiąże suche fakty w tok interesującego opowiadania, wyczarowując przed nami najwspanialsze karty dziejów Grecji. Bogowie i ludzie Homera, kształtowanie państw i społeczeństw w epoce archaicznej, wojny perskie, święte miasta (Delfy i Olimpja), rozkwit tragedji ateńskiej, wojna peloponeska i lata następne — oto poszczególne ustępy, złączone w jedną organiczną całość rozwoju cywilizacji Grecji. Szczególnie dwa rozdziały napisane są z całym pietyzmem: okres wojny o niepodległość, walk i zmagañ z nawałą perską i bratobójcza walka Sparty z Atenami. Na tem tle silnie zarysowują się dwie sylwetki bohaterów: Temistoklesa, wodza w wojnie z Persami, i Alkibjadesa, wodza w wojnie peloponeskiej. Barwnie kreśli ich losy autor i dorzuca wiele nowych i cennych uwag do historycznego obrazu tych dwóch charakterów. Razić jednak mogą obiektywnego czytelnika częste porównania Greków z Niemcami i ustawiczne podkreślanie analogij między wojnami perskimi a ostatnią wojną światową, przyczem szowinizm autora częstokroć przekracza granice naukowej przedmiotowości. Nie należy jednak zapominać, że pierwsze wydanie książki ukazało się pod koniec wielkiej wojny i że aktualność pomysłu musiała w ostatecznej konsekwencji wyryc na książce piętno czasu. W pracy Birta przemawiają do nas nie tłumy, lecz jednostki. Perykles jest najdoskonalszym wyrazicielem kultury ateńskiej w połowie V w. Dwaj historycy Herodot i Tukidydes, tragik Eurypides i komedjopisarz Arystofanes zamykają w swej twórczości obraz ówczesnego społeczeństwa. Im też autor poświęca osobne ustępy. Na końcu postać Sokratesa — najdoskonalszy wyraz potęgi ducha i etyki starożytnych. Jakkolwiek książka pisana jasnym i potoczystym stylem przeznaczona jest dla szerszego ogółu, to jednak przypisy, zebrane osobno do poszczególnych rozdziałów, zadowolają w zupełności badacza przyzwyczajonego do kontroli źródłowej. K. M.